

محراب

افهوقی ، اجتماعی ، فلسفی ، تاریخی ، ادبی مجموعه در
شیمدیلک اون بش کونده نشر اولونور

مدرجات :

- « مدرسه لوده اکسینک اولان اصول تدریس میدر » محمد امینی ۱۶۱
- « شرق و غرب » عبدالحق هادی ۱۶۲
- « مثل اعلا ، صوك » محمد شرف الدین ۱۶۳
- « سلفلریمیزی طانییالم » حسین شمعی ۱۶۴
- « مدرسه » فاروق صدیقی ۱۶۵
- « علی امیری » یوسف ضیا ۱۶۶
- ۱۶۷ « منشور نفس : کاظم ظافر — قرآن : عبدالباق — آجیلر : قدریه حصین — کیجه وکولش : حلی ضیا — آجیلر شاعره سنه : شرف کاظم — یه رلوق : ۱۹۱۰ ۱۸۵

سلفریعزی طانییالم

۱

صوك زمانلرده تریخمزده اك چوق اھال ونسیانہ اوغرایان شعبہ شئون ؛ مدرسه لریعزی وقفلریعز کی مؤسسات خیریہ مزك حیات وخدمات ماضیہ لریدر . ممالك اسلامیہ ایہ تورکیہ نك اقسام سائرہ سندہ کی مؤسسات اجداد شویہ طورسون ، استانبولنك بیله معمور ویاغیر معمور ، مشهور ویاغیر مشهور مدرسه لرینك مؤسسہ لری کیملردر ، خدمت لری نلردر بیلمیورز ، یتشدیردک لری علما ، حکما وادبانك حیات خصوصیه و شخصیت علمیہ لرینہ بیله آکادکتر . واقعا شقایق نعمایہ موضوعات العلوم کبی بعض تراجم احوال کتابلری ؛ علمای متقدمینك مناقب و حیات علمیہ لرینہ دائر معلومات وریبیرلر . روسہ لی طاهر بکک عثمانلی مؤافلری نام اثر کزینی دخی صوك عصرہ قدر ظهور ایدن عثمانلی مؤافلرندن بحث ایدیور . لکن بونلر هم مختصر ونا تمامدر ، همدہ موضوع بحث ایتدک لری علما وفضلائك شخصیت علمیہ لرینی تماماً کوسترہ بیله جک براصول تدقیق و تتبع اتخاذا ایتما مشلردر . فقط نہ یازقدر کہ صوك عصرلردہ تأسس ایدن مدرسه لرك نہ بانی و مؤسسہ لری نده اورالردن یتیشن علمانك ترجمہ حاللری ، مناقب علمیہ لری حقندہ برمنبع معلوماتہ مالک بولونمایورز . حالبوکہ دیننہ ودولتنہ خدمت ایتمش اولان ارباب فضیلت و مزینتک حال و شانلری بو قدر حفرہ نسیان اعماقہ کومولہ ملی ایدی . بویله بر شعبہ علم و خیرہ خدمت ایتمش اولان بویوک آدم لری اونوتماق قدر شناسلق ایجاباتندن در .

مثلا صوك عصرک رجال علمیہ سندن علم حکمت و فلسفہ دہ ید طولی صاحبی بالاییق محمد افندی واردر کہ اجازت نامہ لردہ کی سلسلہ علمیہ دہ واسانده میانندہ مذکوردر . حیات علمیہ سی حقندہ معلوماً مرفقوددر . لغارتہ دہ کی فوق العادہ وقوفی و علوم عقلیہ و نقلیہ دہ کی مہارت و اقتدار ایہ تمیز ایدن ومؤلفات کثیرہ صاحبی اولان اسماعیل کنسوینك ترجمہ حالی هانکیمز بیلیرز ؛ ایشته بونلر کبی قوتلی برفکر منطقی ایہ تمایز ایتمش و متلاخسروک مرآت اوزرینہ تقریر نامتدہ کی حاشیہ پی یازان و دینلی مرحوم ، کذلک زهد تقوالریہ تدقیقات و نشریات علمیہ لریہ زمانلرنده کسب اشہار ایدن حافظ غالب و حافظ سید افندیلر واردر .

یونلردن باشقه فکر تحقیق ونظر دقیق اربابندن بولان استانبوللی مرحوم شوکت افندی،
مئات حافظه سی ووسعت مضبوطاتی ایله معروف حافظ شا کر افندی، ادیب مدقق نوره قوبلی
حمود افندی، حکیم شهر انکلیز کریم افندی، مدقق البصائی کریم افندی، طاش کوپرلی،
عرفه لی، اخوین نامرلیله مشهور اساتذده، محقق شهر جمعلی مصطفی افندی، بلاغت
افاده سی و مؤلفات عدیده سیله نسل حاضرک حرث دینیسینده قوتلی بر تأثیر یابان مناسترلی
مرحوم اسماعیل افندی، ذکاسی، سرعت انتقالی وقوت حافظه سیله شهرت بولمش اولان
تیکوشلی یوسف افندی، شدت ذکا ووسعت استعدادی ایله تمیز ایدن اوده مثلی مصطفی
افندی، مؤلفات عدیده صاحی ا کینلی رحمی افندی مرحوملر کی اساتذده خاطره کلیور.
صوکر ا مشاعر ادبا و علمادن آطنلی خواجه حیرت افندی مرحومی ده اونو تمامق ایجاب
ایدیر. ادبیات عربیه ده بر بحر زاخر اولان شیروانی مرحوم خالص افندی بلاغت عربیه
تدریس ایدرکن قصر الصفة علی الموصوف و قصر الموصوف علی الصفة مثال اولارق «لاشاعر
ولا حیرت ولا حیرت الاشاعر» ترکیلرینی ایراد ایدردی حیرت که :

شیر ایله شکر امتزاج ایتمش
حسن ایله عشق اردواج ایتمش
حیرت بورادن ظهورده کلش
کویا که کلیم طوره کلش
هیچ بنده چولوق چوجقمی یوقدر
ارباب سخن چولوق چوجقدر.

فخریه سنک قائلیدر، تدقیقه دکر بر شخصیت ادبیه در. ایشته بوکی ذوات کیمی کندی
ثروت ذاتیه سیله کیمی ده ملتک سینئه شفقتدن قوبان معاونت ایله - ایتمش غیرت دینییه ایله
علمی طلب - مصراعی مفسادنجه غیرت دینییه وحیت ملیه سائقه سنه تبعاً علوم اسلامییه
تحصیل ایتمش. ملته، مملکته مشکور خدمتلرده بولمشلردر بوگونکی کنج نسل اوزرنده
یونلرک حق تعلیم و تربیه سی چوقدر. بونلرک مناقب علمیه لرینی، ترجمه حاللرینی یازمق،
طوبیلامق، بیلمک ونشر ایتک لازمدر. بر ملت برمسلك اربابی اسلافی بیلمک، تقدیر
ایتمک وسه و مکه ملیته، مسلکته ده ا زیاده مربوط اولور بونلرک ترجمه حاللرینی طوبیلاملی یز.
بوهر وسیله ظهورنده ناملرینی حرمت و تجلیل ایله یاد و روحلرینی شاد ایتلی یز که قیمتشناس

اولدیغمیزی انبات ایتیش و حرمت بورجلریمزی اوده مش اولالم . زمانك مساعده سزلیکندن
وساثره دن بحث ایدرك كندی کوشکلیکمزی اورتمکه قالدشمالم ، چالیشلم . مسلکیمزه
شرف و حیات ویردم . برشاعر شویله دییور :

نعیب زماننا والعیب فینا

وما لزماننا عیب سوانا

لقد تهجوا الزمان بغير جرم

ولو نطق الزمان به هجانا

بونلر علما صنفك بیوکلرندن ایدیلر زمانلرنده ساکن و متحمل چالیشدیلمر محیطلرندن
برکله تقدیر بیله بکله مه دیلر . واقعا بونلرک بکله دیکی شیئی اجرت و شهرت دکل ایدی .
اخروی مکافات بکله یورلری . بونلکه برار منتسبین علم و معرفت بونلرک آناری و حیاتی
حقنده معلومات طوبیلامق و اخلافه یادکار براقق ابله موظف دکلیدرلر ؟

أوت کچمش عالملرک احوال و آنارندن بحث ایدلمه سندن مقصد ، نعمت استفاضه نك
حقنی مهما امکان ادا و تحفه رحمتله یاد ایدلمه لریدر . فقط الک مهم و شمر غایه ؛ اخلافك
فضائل ا.لافه محبت و مربوطیتنی نأمین ایلمسی ؛ ملیت و اوندن آیرلما سی ایجاب ایدن دین
ومسلك علاقه دارلغنی ، ملیت حسنی دأئما زنده و قوتلی اولارق محافظه ایتمیدر .

بر صنف مخصوص اربابی ؛ اکر مسلکینک تاریخی رعنا اولارق یلیرسه اوکا شوق
و محبت ، صمیمیت و خدمتی آرتار ، ومسلك منسوبنی قوتله نیر یکدیگرینه حساً و قلباً مربوط
ومتساند اولورلر . بومر بوطیتدن خس اخوت و تعاون طوغار . عینی احس حرمت و اخوتی
محیط و اخلافه نشر و تلقین ایدرلر . بوندن دخی ملت استفاده ایدر . چونکه ملت ؛ فکر
ومسلك زمره لرندن مترکدر . بوزمره لر نه قدر شعورلی و منور و خلوق اولورلریسه ؛ ایفا
ایتدکاری وظائف اعتباریله هپسینک موجودیتنه و خدمتنه عرض احتاج ایدن بنیه ملت
لوقدر صاعلام اولور .

مدرسه منسوبنی اسلافك احوال و مزیاتی طانیوب تقدیر ایتلی و خاطره لرینه قارشی حرمت
و محبت بسيله ملیدر . اسلافك خاطره لرینی مختلف وسیله لر ایله تجدید و احیا ایتیمان اخلاف ارتباط سز
قالیر ، انحلاله اوغزار . بوارتباطی خللدن محافظه ایتک مملکت ومسلك نامنه و منفعتنه چوق
لازمدر . منسوبین علمیه دن هر صاحب قلم مدرسه لرك تاریخنه قید ایدیلهن مشاهیرك حیات

تدریسیه لرینه، مشهور و کوزدل سوزلرینه دائر مطلع اولدینی شیلری یازاراق مدرسه تاریخنه یادگار
براقسیدی نهایی اولوردی. علمیه نیک افقا تصور لرندن بری ده؛ یوزلرجه سنه لک بر تاریخ
خصوصی به مالک اولمسی لازمکن مدرسه لره دائر؛ جامع و متسلسل بر مدرسه تاریخنه سی وجوده
کتیرمه که همت ایتمه لیدر. بویه طویلوجه بر اثریمز اولسیدی بوکون باشقه تورلو بر انتباه
علمی و مسلکی به مالک اولوردق. بوملکته ده محافظه کارلیق روحنک قوتلی اولمسندن شکایت
ایدنلرک عقلنه شاشیورم. کاشکی اویله اولسیدی، او وقت بوکون خراب و تراب اولان
مدرسه لریمز و قفلریمز پارجای ثبات اولور و یاخود هیچ اولمازسه اونلرک خاطرهلری،
تاریخی مضبوط برشکلده محفوظمز بولونوردی، حیات اخلاقیه و غنغات فاضله من محفوظ
قالر، و وطنمزک مسعود حیات ماضیه سی جانلی جانلی طوروردی.

فقط هیات؛ بوکون کمال اسفله معلومدرکه عالم اسلام باشند باشه خرابدر. وقتیه
ابوحامد غزالی کبی علما و حکمای اسلامیه نیک نشر علوم ایتدیکی و برچوق اسلام علما
و حکما سنک فیض و نور الدینی مدرسه نظامیه لر یا برر یهودی محله سنه انقلاب ایش و یاخود
برر خرابه زاره دوئمشد. وقتیه انکلیتره بی کزمش و کورمش اولان بر دوستمندن ایشیتمشدم.
انکلیزلرک مشهور کمبر یج دارالفنونی اساساً قرون و طی دن قاله بر مدرسه علمیه ایش
بومدرسه عصر حاضرک ایجاباتی اولان هر تورلو تکملات و ترقیات عصریه بی حاز اولقله
برابراسکی و تاریخی بنالری آثارعتیقه اولق اوزره شکل سابق و وضعیت ماضیه سیله محافظه
ایدیورمش. اوبنالرک ایچنه لوازم مدنی صغیرلرش، برر الکتریک ایشیغله تنور اولمشدر.
حتی مدرسه عمارتک بیله اوزرلرنده واقفلرینک اسملری و شرائط وقفیه لر محکوک بولنان
باقیر اوانیسی شکل قدیملری ایله محافظه ایدلمشدر. اویله ایسه محافظه کارلی و ملیته مربوطلی
بن ایشه بوشکلده آکلارم. بزده تکیه لرده برآز ضبط و ربط قالمشدر. دیگر مؤسسات
دینی، تسلسلری، غنغه لر، حتی تعبیات و اصطلاحات مخصوصه لرینی مع التألف غایب
ایتمک اوزردر. خلاصه کلام ملیتپرورلک ملتنی سه و مکدر، ملتنی سه و مک ایسه غنغات
فاضله سی و حیات ماضیه سی بیلمکه اولور.

تورک ملتک غنغات فاضله سندن بری ده دین اسلامدن نبعان ایدن فضائل اخلاقیه دره
بناء علیه حقیقی ملیتپرور اولق، مسلمانلغی سه و مک؛ حقیقی و صمیمی مسلمان اولغه
متوقفدر. مسلمانلغه و تورککه خدمت ایدنلری بیلمک سه و مک و سه و دیرمک ایچین اونلرک

ترجه حالیرینی، مزیتلرینی، اثرلرینی بیلیمک لازمدر. ماضیمزی نه قدر بیلیرسهك استقبالز اوقدر آمین اولور. برملت، بتون ماضیهله، اوماضیدهکی علمی، عرفانی، هنری صنایعی ایله تمام ملت حالنده عرض وجود ایدر. شو حالده بز کندیمزی بیلیمک ایچون اسلافزی بیلهلم وارباب قلم بو وظیفه یی ایفایه شتاب ایتملی در.

بوصورتله خدمته بریاشلانغچ اولق اوزره بوندن اوتوز سکنر سنه مقدم وفات ایدن هنور درسعاملردن نوره قوبلی محمود افندینك مطلع اولابیلدیکم قدر ترجه حالی [۱]. موضوع بحث ایده جکم.

مسین شمعی

مدرسه

مملکتتمزده موجود محافظه کار و تجدد پرور یاخود شرقی و غربی دنیان جریانلرك مشمر اولملری ایچون بونلرك بربرینی تعدیل ویکدیگرینی اتمام ایتملری وکنیش برامل وبر مفکوره اطرافنده طویلانمش بولملری، بو صورتله متضاد فکرلرك موجودیتی مملکت ایچون برنعمت اولاجنی حقنده دارالفنون تاریخ فلسفه معلمی محمدامین بك افندینك غایت واقفامه یارلمش قیمتدار برمقاله علمیلهری [۲] انتشارایتدی. امین بك فلسفه واجتماعیات ساخه سنده کی تبعاتنك یکی برثمره سی اولان بومقاله بو کون بتون متفکرلریمزی علاقه دار ایده جک درجه مهم وشموللی در.

امین بك مقاله سنده چیزدیکی اساسلری مثبت اولارق معارف اصلاحاتی، مدرسه تدریساتی و محاکم شرعیه مسئله لرینه تطبیق وبواوچ مسئله ده بزدکی محافظه کارلرله لبراللرك ترقی غایه سی اطرافنده ناصل برلشه ییه جکلرینی اراثة ایدیور. وفکرلرینی ایلك اولارق مدرسه تدریساتنه تطبیق ایدیور.

اساس اعتباریه محق اولان بو فکرلر مدرسه یه تطبیق ایدیلیرکن باشقه بر استقامت آلیور. بوجهتله، مدرسه یی ایچندن طانیدیغم ایچون، بعض نقطه لره نظردقتی جلب ایتمک ایسترم.

[۱] نورقوبلی محمود افندینك ترجه حال كله جك نسخه یه قالمشدر.

[۲] بومقاله مجموعه مركز ایکی نومرولی نسخه سنده در. (محراب)